

BEQAROR MOLIYA BOZORLARI SHAROITIDA INVESTITSIYA PORTFELINI BOSHQARISH STRATEGIYALARI

Maxamatov Muxammadkarim Erkin o'gli

Andijon viloyati Marxamat tuman xokimligi

Marhamat tumani "Paxtakor" mahalla fuqarolari yig'ini

Tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta'minlash va

kambag'allikni qisqartirish masalalari bo'yicha hokim yordamchisi

Aannotatsiya: Beqaror moliya bozori – bu investisiyalar uchun yuqori darajadagi noaniqlik va xavfni anglatadi. Bunday sharoitda aktivlarning qiymati tez-tez o'zgarib turadi, bu esa investorlar uchun katta xavf tug'diradi.

Kalit so'zlar: beqaror moliya bozori, investitsiya portfeli, strategiya, diversifikatsiya, balanslashtirilgan portfel, uzoq muddatli investitsiya.

Аннотация: нестабильный финансовый рынок означает высокий уровень неопределенности и риска для инвестиций. В этих условиях стоимость активов часто колеблется, что представляет большой риск для инвесторов.

Ключевые слова: нестабильный финансовый рынок, инвестиционный портфель, стратегия, диверсификация, сбалансированный портфель, долгосрочные инвестиции.

Aannotation: an unstable financial market means a high level of uncertainty and risk for investments. Under these conditions, the value of assets often fluctuates, which poses a significant risk to investors.

Keywords: unstable financial market, investment portfolio, strategy, diversification, balanced portfolio, long-term investment.

KIRISH

Har bir inson biror-bir ishni bajarishdan oldin uni rejalashtiradi, xuddi shuningdek, har bir korxona yoki tashkilot biror-bir vazifani bajarishdan avval uni rejalashtiradi. Strategiya ham rejalashtirishga o'xshab ketadi, ammo strategiya kattaroq tushunchadir. Strategiya deganda, avvalambor, tanlangan yo'l tushuniladi,

ya'ni korxona o'z faoliyatini, kelajakni o'ylab, kelajakdagi daromadini sarhisob qilib, bundan so'ng korxonasida qanday risklar borligini va ularning oldini olish yo'llarini ishlab chiqishi tushuniladi. Hozirda bizda juda oz korxonalarda bunday rejalashtirishlar, strategiyani tanlash olib boriladi. Chunki, murakkab bozor sharoitida kelajakni o'ylab aniq bir ishni amalga oshirish juda qiyinligi sababli korxona rahbarlari bunday strategiyalar tanlashmaydi va to'g'ridan-to'g'ri faoliyat olib boriladi. Bozorning tez-tez o'zgarib turishi va boshqa bir qancha omillar ta'sirida, hatto, eng yirik tashkilotlar ham reja tuzmaydilar, strategiya tanlamaydilar. Ammo, faoliyatni rejalashtirish juda ko'p foyda keltiradi. Buyuk iqtisodchi Melvil Branch strategiya to'g'risida shunday fikrlar bildiradi: strategiya korxona rahbarlarining faoliyatlar istiqbolini ko'ra bilishini, korxona tomonidan tanlangan qarorlar aniqligini, korxona faoliyati yo'nalishini aniq tanlashni (ham siyosiy, ham iqtisodiy), kelajakdagi risklarni ko'ra bilishni anglatadi.

ASOSIY QISM

Loyiha strategiyasini tuzishda quyidagi to'rt elementga ko'proq e'tibor qaratmoq lozim. Bular: - geografik joy; - bozor hissasi; - «mahsulot-bozor» aloqasi; - raqobat va bozor mukammallashuvi. Strategiyaning geografik jihati 37 Mahsulotning raqobatbardoshligini baholash uchun korxona o'ziga qulay bozorni va patensial iste'molchilari bor bo'lgan hududni tanlashi lozim. Masalan: fotoapparat, televizor va elektron kalkulyatorlar kabi mahsulotlar bozori raqobatli bozorlardan hisoblanadi. Xalqaro raqobat strategiyasini ishlab chiqishda muhimdir. Faoliyatning geografik o'rnini, vaziyatni baholash asosida TIA ni tuzishda bir nechta strategik alternativlar ko'rib chiqiladi. Bu alternativ strategiyalar aniq bir mahsulotga hamda mintaqaviy va lokal bozorlar shuningdek, milliy va xalqaro bozorlar uchun aniqlanadi. Bunday mintaqalar ya'ni eksport uchun qulay joylar tanlangandan so'ng, bir necha alternativlar ichidan eng mukammali tanlanadi va TIA tuziladi. Bozor hissasi va boshlang'ich strategiya Bu strategiyaning maqsadli yo'nalishidir. Chunki, har bir korxonaning maqsadi bozorga o'rnatib olish. Investitsion loyiha uchun uzoq muddatli bozorni hamda bozor hissasini va bozor segmentini aniqlash zarur. Umuman olganda, daromad bozor hissasiga bog'liq holda o'zgarib boradi. Bozordagi kichkina

joy ham daromadli bo'lishi mumkin. Bu o'z o'rnida iste'molchilar hamda kamharajatlilikka bog'liq. Sotuv hajmi va bozor hissasining oshishi o'z o'rnida investitsion, ishlab chiqarish hamda marketing harajatlarini oshirib boradi. Bunday harajatlarni qoplash hamda daromad olish maqsadida kompaniyalar bozordagi o'rnini kattalashtirish (kengaytirish) hamda marketing elementlari (narxga skidga qilish, reklama, yetkazib berish)ni hisobidan daromad olishlari mumkin. Ammo, har bir bozorning individual xususiyati mavjud, shu jihatdan, TIA tuzilganda daromadlilik va bozor hissasi orasidagi bog'liqlikning xar bir variantini sinchiklab tahlil qilish kerak.

Beqaror moliya bozorlarida investisiya portfelini boshqarish strategiyalari:

Beqaror moliya bozorlari investisiya qiluvchilar uchun jiddiy sinov bo'lishi mumkin. Ammo, to'g'ri strategiyani tanlab, xavfni boshqarish va daromadlilikni oshirish mumkin.

Beqarorlik nima degani?

Moliya bozorining beqarorligi aksiyalar, obligasiyalar va boshqa aktivlarning qiymati tez-tez va keskin o'zgarishini anglatadi. Bu o'zgarishlar iqtisodiy ko'rsatkichlar, siyosiy voqealar, tabiiy ofatlar va boshqa omillar ta'sirida yuzaga kelishi mumkin.

Beqaror bozorda nima uchun investisiya portfelini boshqarish muhim?

Xavfni kamaytirish: Diversifikasiya (turli aktivlarga investisiya qilish) va balanslashtirilgan portfel yaratish orqali xavfni taqsimlash mumkin.

Daromadlilikni oshirish: Bozorning tushishi davrida ba'zi aktivlarning qiymati oshadi. Buning natijasida uzoq muddatli daromadlilikni oshirish mumkin.

Psixologik ta'sirni kamaytirish: Aniq reja va strategiyaga ega bo'lish bozorning noqulay vaziyatlarida emosional qarorlar qabul qilishdan saqlaydi.

Beqaror bozorda qanday strategiyalarni qo'llash mumkin?

Diversifikasiya:

Aktiv turlari bo'yicha diversifikasiya: Aksiyalar, obligasiyalar, fondlar, ko'chmas mulk va boshqa aktiv turlariga investisiya qilish.

Regionlar bo'yicha diversifikasiya: Turli mamlakatlarning kompaniyalari aksiyalariga investisiya qilish.

Sektorlar bo'yicha diversifikasiya: Turli tarmoqlarda faoliyat yurituvchi kompaniyalarga investisiya qilish.

Balanslashtirilgan portfel:

Xavf va daromadlilikning optimal nisbati: Portfeldagi xavfli va kam xavfli aktivlarning ulushini muvozanatlash.

Yosh va moliyaviy maqsadlarga mos kelishi: Yosh va moliyaviy maqsadlarga qarab portfelning tarkibini o'zgartirish.

Uzoq muddatli investisiya:

Qisqa muddatli o'zgarishlarga e'tibor bermaslik: Bozorning kunlik yoki haftalik fluktuasiyalariga e'tibor bermasdan, uzoq muddatli maqsadlarga erishishga qaratish.

Soliq imtiyozlaridan foydalanish: Pensiya jamg'armalari va boshqa soliq imtiyozli investisiya instrumentlaridan foydalanish.

Hujjatli investisiya:

Investisiya qilishdan oldin batafsil tahlil qilish: Kompaniyalarning moliyaviy holati, bozor tahlili va boshqa omillarni o'rganish.

Professional maslahatchilardan foydalanish: Zarur hollarda moliyaviy maslahatchilardan yordam olish.

Xavfni boshqarish instrumentlaridan foydalanish:

Opsionlar, fyucherslar va boshqa derivativlar: Xavfni kamaytirish yoki oshirish uchun ushbu instrumentlardan foydalanish.

Stop-loss orderlari: Yo'qotishlarni cheklash uchun ushbu orderlarni qo'yish.

XULOSA

Investitsion strategiyalar uzoq davomli jarayonlarni o'zida aks ettiradi va shu bilan birgalikda belgilangan istiqbollarda amal qilishi kerak. Ushbu istiqbolli mo'ljallangan faoliyat yo'nalish shakli o'zida investitsion strategiyalarni ishlab chiqish jarayonini aks ettiradi. Kompaniya faoliyatining strategiyasi va investitsion strategiyalari tushunchalari iqtisodiy nazariyaga bundan 40 yillar ilgari kirib kelgan.

Buning asosiy sababchisi jamiyat qarashlarining rivojlanishi va ilmiy texnika rivojidir. Shunday qilib, investitsiya strategiyasi deganda, uzoq muddatli investitsiya faoliyati maqsadlarini tashkil etish tizimi va bu maqsadga erishish uchun samarali yo'lni tanlash tushuniladi. Zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda strategik faoliyat terminiga nisbatan 2 xil yo'nalish mavjud.

Birinchi yo'nalish namoyondalari uni uzoqqa mo'ljallangan maqsad tizimi va undagi istiqbolga erishish jarayoni sifatida, ikkinchisi esa, buni huddi qaror qabul qilish uchun qoidalar to'plami sifatida, o'z faoliyatini tartibga soladigan yoki o'z maqsadiga erishish vositasi deb hisoblaydilar[1].

Mantiqan o'ylab qaraganda strategiya uzoqqa mo'ljallangan va belgilangan maqsadlar shuningdek, istiqbol yo'llarini ishlab chiqish shu bilan birgalikda amalga oshirish jarayonidir. Investitsion strategiya bu uzoqqa mo'ljallangan investitsion faoliyat tizimi va samarali yo'llarini tanlashdir. Kompaniyalarning investitsion faoliyatdagi strategik boshqaruv, shuningdek, uning investitsion strategiyasini ishlab chiqish jarayoni ushbu investitsion kompaniya portfelidagi boshqaruv taktik faoliyat yo'nalishi jarayoniga aniqlik kiritishni o'z ichiga oladi. Investitsion portfel investitsion strategiyadan o'zining o'rta muddatli boshqaruv jarayoni bilan farq qiladi. O'z o'rnida investitsion faoliyatning boshqaruv taktika jarayoni, loyiha va alohida investitsion dasturlar amalga oshirishning tezkor boshqaruvida asosiy hisoblanadi. Xullas investitsion strategiyani ishlab chiqish kompaniyalar investitsion faoliyatini boshqaruv jarayonining birinchi pog'onasi hisoblanadi. Investitsion strategiya asosiy bir faktor sifatida kompaniyaning iqtisodiy rivojlanish strategiyasida samarali yo'nalish hisoblanadi.

Beqaror moliya bozori – bu investisiyalar uchun yuqori darajadagi noaniqlik va xavfni anglatadi. Bunday bozorda aktivlarning qiymati tez-tez o'zgarib turadi, bu esa investorlar uchun katta xavf tug'diradi.

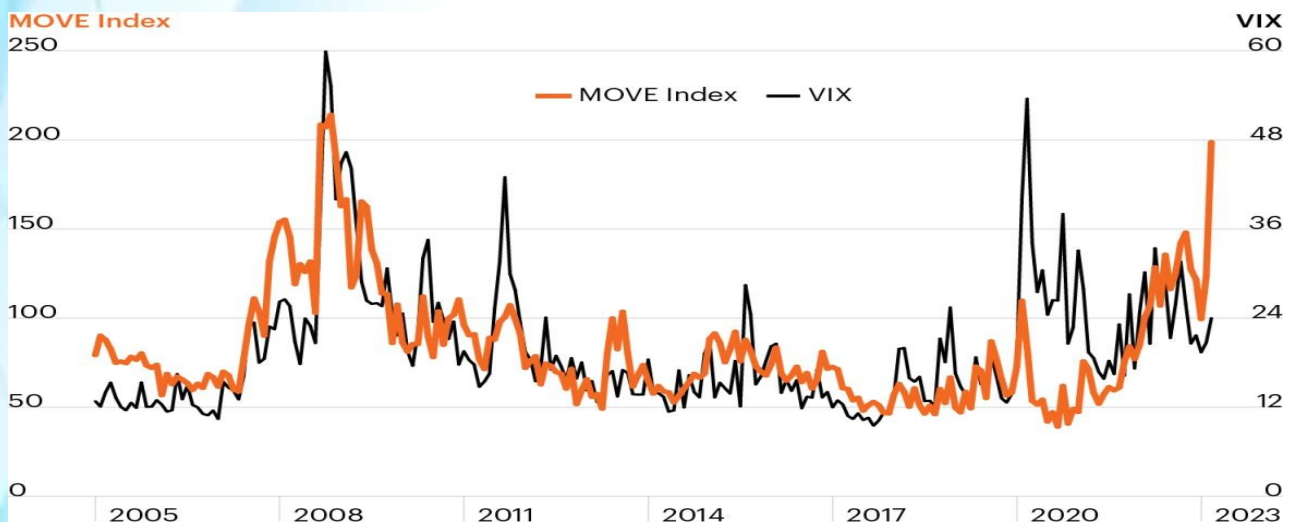
Beqaror bozordagi asosiy xavflar:

Bozor xavfi:

Bozorning umumiy tushishi: Butun bozorning qiymati keskin pasayishi. Bu resessiya, inflyasiya, geosiyosiy tartibsizliklar va boshqa makroiqtisodiy omillar tufayli yuzaga kelishi mumkin.

Sektor xavfi: Muayyan sektordagi barcha kompaniyalarning aksiyalari qiymatining pasayishi. Masalan, texnologiya sektoridagi kompaniyalar aksiyalarining qiymati pasayishi.

Kompaniya xavfi: Muayyan kompaniyaning faoliyatida yuzaga kelgan muammolar tufayli uning aksiyalari qiymatining pasayishi.

Likvidlik xavfi:

Aktivni tez sota olmaslik xavfi: Bozor beqaror bo'lganda, ayrim aktivlarni tez va bozor narxida sotib olish qiyin bo'lishi mumkin. Bu, ayniqsa, kam savdo qilinadigan aktivlarga taalluqli.

Foiz stavkalari xavfi:

Foiz stavkalarining oshishi: Foiz stavkalarining oshishi obligasiyalarning qiymatini pasaytiradi. Bu, o'z navbatida, aksiyalar va boshqa aktivlarning qiymatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Valyuta kursi xavfi:

Valyuta kursining o'zgarishi: Agar siz xorijiy valyutadagi aktivlarga ega bo'lsangiz, valyuta kursining o'zgarishi tufayli yo'qotishlarga uchrashi mumkinsiz.

Inflyasiya xavfi:

Inflyasiyaning oshishi: Yuqori inflyasiya investitsiyalarning real qiymatini pasaytiradi.

Siyosiy xavf:

Siyosiy beqarorlik: Siyosiy o'zgarishlar, urushlar va boshqa siyosiy voqealar bozorlarda katta beqarorlikka olib kelishi mumkin.

Beqaror moliya bozorlarida muvaffaqiyat qozonish uchun uzoq muddatli strategiya tuzish, diversifikatsiya qilish va xavfni boshqarish muhimdir. Investitsiya qilishdan oldin professional maslahatchilar bilan maslahatlashish maqsadga muvofiq.

ADABIYOTLAR

1. Ансофф И. Стратегическое управление – М, Экономика, 1989, с 68-69.
2. Шарп У., Александр Г., Бейли Дж. Инвестиции. Пер.с.англ. – М.: ИНФРА. – 2000. – 979 с.
3. Ergasheva SH., Uzoqov A. Investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish. O'quv qo'llanma. – T.: Iqtisod-moliya, 2008. – 208 b.
4. O'lmasov A.O'., Vahobov A.V. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – T.: SHarq, 2006. – 480 b.
5. Қобилов Р.Ш. Иқтисодиёт назарияси. Дарслик. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси, 2013. –357 б.
6. Qosimov M.S., Muxamedjanova G.YA. Investitsiya loyihalari tahlili. O'quv qo'llanma. – T.: TDIU, 2011. – 212 b.
7. G'ozibekov D.G'. Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. – T.: Moliya, 2003 yil. – 332 b.
8. Rashidov O.YU., Xojimatov R.X., Raximov A.A. Investitsion loyihalarni moliyalashtirish: O'quv qo'llanma. – T.: TDIU, 2010. – 272 b.
9. Haydarov N.H. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida korxonalar investitsion faoliyatidagi moliya-soliq munosabatlarini takomillashtirish masalalari // Dis. ... iqtisod fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. – T.: 2003. – 300 b.